

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ผลของการจัดประสบการณ์การเล่นพื้นบ้านที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กอนุบาลที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

การเล่น

ความหมายของการเล่น

ความสำคัญของการเล่น

ทฤษฎีการเล่นของเด็ก

ประเภทของการเล่น

การเล่นพื้นบ้านของไทย

ความหมายของการเล่นพื้นบ้านของไทย

ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของการเล่นพื้นบ้านของไทย

การเล่นพื้นบ้านของไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

คุณค่าของการเล่นพื้นบ้านของไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การเล่นทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการเล่น

แนวการจัดสถานที่เพื่อการเล่น

ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

ความหมายของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

ความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

จุดมุ่งหมายในการเตรียมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

แนวทางส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

พัฒนาการทางสติปัญญา

ความหมายของสติปัญญา

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Vygotsky

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner

องค์ประกอบของพัฒนาการทางสติปัญญา

การเตรียมความพร้อมทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

ภาษาที่สอง

ความหมายของภาษาที่สอง

การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้กับเด็กปฐมวัย

การเล่น

1. ความหมายของการเล่น

การจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก เพราะการเล่นเป็นประสบการณ์ที่มีการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ก่อนที่จะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา

คำว่า “การเล่น” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันมากมาย เช่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวว่า การเล่น หมายถึง ทำเพื่อสนุก หรือผ่อนคลาย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

สุชา – สุรางค์ จันท์ธรม (2529 : 121) กล่าวไว้ดังนี้

1. การเล่นเป็นการระบายพลังงานที่เหลือให้ไปไปตามธรรมชาติ
2. การเล่นเป็นการหาความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อเป็นการพักผ่อนโดยเด็กไม่รู้สึกล

เหน็ดเหนื่อยเท่ากับการทำงานถึงแม้จะด้อยออกแรงมาก ๆ เหมือนกัน

3. การเล่นเป็นการเลียนแบบบรรพบุรุษ เพราะเด็กเคยเห็นการกระทำของบุคคลที่

เด็กใกล้ซิด

4. การเล่นเป็นการชดเชยสิ่งที่ขาด โดยเด็กจะแสดงออกมาโดยการเล่น

เขาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 20) ก็กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจและมีความ

สำคัญเพราะเป็นการสนองความต้องการทางจิตใจ คือเกิดความสนุกสนาน ขณะที่เด็กเล่นจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันด้วย เด็กจะเรียนรู้ได้ดีโดยผ่านประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีโอกาสพัฒนาทักษะต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กันด้วย

สุวลัย มหากันธา (2532 : 1) กล่าวว่า การเล่นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก ประสบการณ์จากการเล่นของเด็ก จะนำไปสู่การเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคมของการมีชีวิตอย่างผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า

คณู จีระเดชากุล (2541 : 25) กล่าวว่า การเล่นเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาปรากฏให้เห็นโดยชัดเจน ไม่ว่าจะการแสดงออกนั้นจะเป็นการแสดงออกด้านร่างกาย เช่น กิริยาท่าทางต่าง ๆ ตลอดจนความคิดจากการสนทนาพูดคุยกัน

เชริษา ใจแก้ว (2532 : 37) กล่าวว่า การเล่นคือ การทำงานของเด็ก การเล่นสามารถทำให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน และเกิดความพึงพอใจ สิ่งเหล่านี้มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับเด็ก

หรรษา นิลวิเชียร (2534 : 87) ได้กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิตของเด็ก การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ประโมทย์ เขี่ยมสวัสดิ์ (2539 : 33) กล่าวว่า การเล่นเป็นประสบการณ์ที่เป็นหัวใจและมีความสำคัญยิ่ง ธรรมชาติของเด็กจะชอบการเล่น การเล่นนอกจากจะสนองความต้องการทางจิตใจคือเพื่อความสนุกสนานแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก ขณะที่เด็กเล่นจะเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดไปพร้อมกันด้วย

นอกจากนี้ยังมี สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2532 : 18) ได้กล่าวว่า การเล่น คือธรรมชาติของเด็กวัยนี้ทุกคน การเล่นมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทุกด้าน เพราะการเล่นเป็นประสบการณ์ตรง ทำให้เด็กได้เรียนรู้ รับรู้ ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความคิดความเข้าใจ และคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 7) กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต ได้มีโอกาสทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นมีอิทธิพลและมีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

นักการศึกษาชาวต่างประเทศก็ได้ให้ความหมายของการเล่นไว้เช่นเดียวกันคือ

เฮอร์ลอค (Hurlock, 1956 : 321) กล่าวว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น และมักเป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำโดยไม่ถูกบังคับ

แมค (Mack, 1975) การเล่นเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เล่นสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การเล่นของเด็กเปรียบได้กับการทำงานของผู้ใหญ่ ต่างกันตรงที่การเล่นของเด็กไม่มุ่งหวังสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อสิ้นสุดการเล่น นอกจากเป็นความพึงพอใจตามธรรมชาติ

เพียเจท์ (Piaget, 1962) ได้กล่าวว่าการเล่นเป็นกิจกรรมในการพักผ่อน เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ที่ไม่ได้มุ่งเน้นการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงว่าเมื่อเด็กเล่นแล้วได้ประโยชน์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา ให้อภัย และเสียสละ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ ได้ทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาตัว ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

มาร์กาเรต โลเวนเฟลด์ (Margaret loventfeld, 1977 : 100, อ้างถึงใน เขาวพา เศรษฐบุตร, 2542 : 21) ได้กล่าวถึงความหมายของการเล่นของเด็กปฐมวัยเอาไว้ในหนังสือ ชื่อ "Play in Childhood" ว่า

1. การเล่น คือ การกระทำกิจกรรมทางร่างกาย (Play as a Bodily Activity)
2. การเล่น คือ การได้รับประสบการณ์ซ้ำ (Play as Repetition of Experience)
3. การเล่น คือ การแสดงออกซึ่งความเพ้อฝัน (Play as Demonstration of Fantasy)
4. การเล่น คือ การเข้าใจถึงสิ่งแวดล้อม (Play as Realization of Environment)
5. การเล่น คือ การเตรียมการเพื่อชีวิต (Play as Preparation for Life)

รูคอล์ฟ (Rudolph, 1984 : 96) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการของการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการเล่นนี้มีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

1. การเล่นนำไปสู่การค้นพบเหตุผลและความคิด
2. การเล่นเป็นการเชื่อมโยงระหว่างเด็กกับสังคม
3. การเล่นเป็นการนำเด็กไปสู่ความสมดุลในสังคม

กอร์ดอน และ โบรวน์ (Gordon and Browne, 1995) กล่าวว่า การเล่นเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ เด็กจะแสดงความหมายต่าง ๆ ผ่านการเล่น ครูจึงสามารถวางแผนใช้การเล่นของเด็กเป็นการเรียนรู้ได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความสนุกสนานที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้

ฮาร์ทเลย์ แฟรงค์ และ โกลเดนสัน (Hartley, Frank and Goldenson, 1952, อ้างถึงใน ประภาพรรณ เข็มสุภานิต, 2542 : 119) ได้กล่าวถึงความหมายของการเล่นไว้ดังนี้

1. การเล่นเป็นการลอกเลียนแบบผู้ใหญ่
2. การเล่นเป็นการแสดงสภาพชีวิตจริง
3. การเล่นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงผลปฏิสัมพันธ์ และประสบการณ์ของเด็กในสังคม

4. การเล่นเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของเด็กที่สังคมไม่ยอมรับ
5. การเล่นเป็นการแสดงออกตามความต้องการของเด็ก
6. การเล่นเป็นการแสดงบทบาทสมมติ
7. การเล่นเป็นกระบอกเสียงสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของเด็ก
8. การเล่นเป็นการแก้ปัญหาและลองใช้วิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น

จากความหมายของการเล่น ดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การเล่นหมายถึง ประสบการณ์และ กิจกรรมทุกชนิดที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของเด็ก ที่นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้วยังเป็น ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะและการสร้างความสัมพันธ์ในทางสังคม เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุเครื่องมือต่าง ๆ รู้จักหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยสร้างเสริมกระบวนการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ให้เด็กได้อย่างเหมาะสม อีกด้วย

2. ความสำคัญของการเล่น

ความสำคัญของการเล่นนั้นมีผู้ศึกษาค้นคว้าและได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังเช่น เพียเจท์ (Piaget, อ้างถึงใน เยาวพา เคะชะคุปต์, 2542 : 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการ เล่นว่า การเล่น จะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาจากการเล่น เด็กจะสามารถแยกแยะสิ่ง ต่าง ๆ จากสิ่งเร้าได้ และขณะที่เด็กตอบสนองสิ่งเร้า เขาจะสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสมอง เพียเจท์ยังได้พูดถึงการเล่นเอาไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาทของการเล่น คือ การระบายอารมณ์
2. การเล่นช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม
3. การเล่นเป็นการเรียนรู้ทางสังคม

รูบิน และ คณะ (Rubin and Other, 1983) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นไว้ดังนี้

1. การเล่นเป็นความสัมพันธ์ที่เด็กกำหนดขึ้นด้วยตนเอง โดยมีอิสระจากกฎเกณฑ์
2. การเล่นเป็นสิ่งสำคัญและควบคุมโดยเด็ก
3. การเล่นเป็นกิจกรรมของชีวิตจริงที่สามารถทำได้ตลอดเวลา
4. การเล่นมีความสำคัญที่กระบวนการของกิจกรรมมากกว่าผลที่ได้จากการเล่น
5. การเล่นต้องมีปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกันของเด็ก

หรรษา นิลวิเชียร (2534 : 114 – 116) ได้กล่าวไว้ว่า การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็ก และมีคุณค่าต่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการเล่นของเด็กจะมีผลต่อพัฒนาการมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ ซึ่งหมายถึง ครู พ่อ และแม่ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้วย

สรวงธร นาวาผล (2542 : 5) และ เกษลดา มานะจตุติ (2529 : 2 – 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นไว้คล้ายคลึงกันซึ่งพอสรุปได้ว่า การเล่นช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ด้านร่างกาย จะช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ เพิ่มทักษะการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ด้านอารมณ์จะช่วยให้เด็กเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน สนุกสนาน ด้านสังคมจะช่วยเสริมสร้างให้เด็กเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก สามารถร่วมเล่นกับเพื่อนได้อย่างสร้างสรรค์ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้เป็นผู้ที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ง่าย มีทักษะในการสื่อสาร ด้านสติปัญญาจะช่วยฝึกให้เด็กรู้จักคิดทั้งด้านการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างสร้างสรรค์และจินตนาการ สามารถรู้จักวางแผน รู้จักแก้ปัญหา มีน้ำใจ มีความอดทน เป็นการปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรมให้แก่เด็กด้วย

เชรียา ใจแก้ว (2532 : 49) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นว่า การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการเด็กในวัยนั้น ๆ เด็กได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ดังนั้นจึงมีความสำคัญเท่า ๆ กับการทำงานของผู้ใหญ่ในแต่ละวัน ชีวิตของเด็กจะมีความสุขและมีคุณค่าเมื่อเด็กได้เล่นและใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ช่วยให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น เพราะการเล่นกับสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็กแต่ละวัย

นอกจากนี้ หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 85 – 86) ได้สรุปถึงคุณค่าของการเล่นไว้ดังนี้

1. การเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิตเด็กเล็กและมีคุณค่าต่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. การเล่นช่วยสร้างบรรยากาศของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในขณะที่เด็กเล่นด้วยกันเด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การเล่นด้วยกันกับเพื่อน ๆ เรียนรู้การระวังรักษาของเล่นกับเพื่อนและเรียนรู้การเข้าสังคม
3. การเล่นทำให้เด็กเรียนรู้การรู้จักคัดแปลง คิด ยืดหยุ่น เช่น การใช้ก้านกล้วยสมมติเป็นม้า เป็นต้น
4. การเล่นเป็นการให้เด็กเรียนรู้การรอคอย ฝึกความอดทน ซึ่งจะเป็นลักษณะนิสัยที่ติดตัวและเป็นประโยชน์ต่อเด็กในอนาคต
5. การเล่นเกี่ยวกับบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลในชุมชน ทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ

ต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กคิดถึงอนาคตและบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม

6. การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขณะที่เล่นสวมบทบาทผู้อื่น เด็กจะเริ่มเข้าใจว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไรเมื่อมีความทุกข์หรือความสุข

7. การเล่นสมมติจะช่วยให้เด็กฝึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะสร้างภาพพจน์เรื่องราวต่าง ๆ แม้แต่เรื่องในใจของตนเอง เด็กจะฝึกเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ เสียงพูด ตลอดจนจินตนาการเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ เด็กจะค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ เด็กจะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและเรียนรู้ที่จะแยกออกว่าอะไรเป็นความจริงและอะไรเป็นความฝัน

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 12 – 14) ได้กล่าวว่าการเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยดังนี้

1. เป็นการตอบสนองพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก เพราะในขณะที่เล่นเด็กจะแสดงออกได้อย่างเต็มที่ มีความสดชื่น สนุกสนาน เบิกบาน ทำให้เด็กรู้สึกเป็นสุขเพราะได้เล่นตามที่ตนเองต้องการ ได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยให้เด็กลดความตึงเครียดทางด้านจิตใจและช่วยให้ความแจ่มใส

2. เป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเด็กแสดงออกโดยการทดลอง หยิบ จับ สำรวจ เขย่าฟังเสียง หรือขว้างปา ด้านความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางจิตใจ และเป็นการทดแทนความต้องการของเด็กซึ่งเด็กแสดงออกโดยการเล่นสมมติ

3. เป็นการเรียนรู้ของเด็กที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว เช่น เรียนรู้เรื่อง ขนาด น้ำหนัก สี รูปร่าง ความเหมือน ความแตกต่าง เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เช่น รู้ว่าชอบหรือไม่ชอบทำอะไร ทำสิ่งใดได้หรือไม่ได้ เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การผลัดเปลี่ยนกันเล่น การรอคอย การแบ่งปัน การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ และเรียนรู้ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อชุมชน เช่น หน้าที่ของพ่อแม่ ลูก ตำรวจ กำนัน หมอ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้มากจากการเล่นสมมติและจากการสังเกต

4. ช่วยพัฒนาคุณสมบัติหลายประการที่จะช่วยให้เด็กได้รับความสำเร็จในการทำงานเมื่อเด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ฉะนั้น ทักษะที่เด็กได้รับจากการเล่นจะเป็นพื้นฐานในการทำงานของเด็กในอนาคต เพราะขณะที่เด็กเล่น เด็กจะมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงภารกิจและหน้าที่ของการเป็นผู้ใหญ่ เป็นการฝึกนิสัยในเรื่องรักการทำงาน มีความรับผิดชอบและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

5. เป็นการเตรียมชีวิตของเด็ก เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักหน้าที่ ที่ตนเองต้องทำในอนาคต ฝึกการพึ่งตนเอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปัน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

6. เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อการออกกำลังกาย และเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะไปเล่นกีฬา ประเภทอื่น ๆ ต่อไป

7. ช่วยพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน คือ

ด้านร่างกาย การเล่นเป็นการใช้พลังงานส่วนเกินในร่างกายของเด็กเป็นการฝึกกล้ามเนื้อ ให้ทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านอารมณ์และจิตใจ การเล่นจะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจให้มั่นคง แข็งแรง รู้จักปรับอารมณ์ให้เข้ากับภาวะแวดล้อม และการเล่นจะช่วยลดความคับข้องใจของเด็ก

ด้านสังคม การเล่นจะช่วยให้เด็กพัฒนาการด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นการเรียนรู้ ที่จะอยู่รวมกลุ่ม รู้จักบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม ฝึกการสมาคม และฝึกเด็กในเรื่องของการปรับตัว

ด้านสติปัญญา การเล่นถือว่าเป็นการฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กเป็นการฝึกในเรื่อง การคิด และส่งเสริมจินตนาการของเด็ก

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเตรียมประสบการณ์เพื่อการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ความสนุกสนานเพลิดเพลิน นอกจากนี้ การสร้างและแสดงออกทางจินตนาการอันเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมทางความคิดของเด็กที่มีอย่าง มากมายให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างไม่มีรู้จักจบสิ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าการเล่นเป็นการเปิด โอกาสให้เด็กได้พัฒนา ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. ทฤษฎีการเล่นของเด็ก

การเล่นทำให้เด็กได้มีโอกาสที่จะอธิบายหรือแสดงออกถึงจุดมุ่งหมาย และความต้องการของ ตนเอง ได้เรียนรู้ รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เรียนรู้สิ่งแวดลอม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น ช่วยสร้าง ความสัมพันธ์การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและธรรมชาติรอบตัวเป็นการแสดงออกของพฤติกรรมการเรียนรู้ ครู จึงไม่ควรมองข้ามการเล่นของเด็กและ สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้

ทรรษา นิลวิเชียร (2534 : 87 – 95) กล่าวว่าทฤษฎีการเล่นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎี (Mitchell & Mason, 1984, Ellis, 1973) คือ

1. ทฤษฎีคลาสสิก (Classical Theories)

ทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับสาเหตุและผลของการเล่น ประกอบด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ (The Surplus Energy Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและสะสมพลังงานไว้ในตัว ถ้าหากมีพลังงานที่เหลือจากการใช้เพื่อดำรงชีวิตพื้นฐาน มนุษย์ก็จะใช้ไปในทางบันเทิงโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย เมื่อใดที่ครูสอนเด็กระดับอนุบาล เห็นเด็ก ๆ ออกไปวิ่งเล่นในสนามเด็กเล่นเต็มไปทั้งสนาม ความคิดของทฤษฎีนี้ดูเหมือนจะเป็นจริง

1.2 ทฤษฎีฝึกหัด (The Pre-Exercise Theory) ทฤษฎีนี้ยืนยันว่าเด็กเล่นเพื่อฝึกหัด และทำให้สัญชาตญาณการอยู่รอดเป็นผลสมบูรณ์เมื่อเด็กเกิดมาใหม่ ๆ ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ยังไม่สมบูรณ์ เด็กจึงต้องอาศัยการเล่นเพื่อเป็นการทดลองพัฒนาประสาทสัมผัสอันจะส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ต่อไป การฝึกหัดและการทดลองจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการอยู่รอดพอ ๆ กับทักษะในการดำรงชีวิต

1.3 ทฤษฎีการทำซ้ำ (The Recapitulation Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเล่นของเด็กเป็นการนำกิจกรรมของบรรพบุรุษของตนมาแสดงใหม่อีกครั้งหนึ่ง เช่น การเล่นน้ำ ขุดดิน ปีนต้นไม้ พฤติกรรมการเล่นของเด็กพัฒนาไปคล้ายกับขั้นการพัฒนาทางวัฒนธรรมของมนุษย์ การเล่นจะช่วยให้เด็กกลบล้างพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของมนุษย์ออกไป การเล่นเป็นการเตรียมตัวเด็กให้ก้าวไปสู่กิจกรรมที่ทันสมัย ซึ่งทันกับโลกที่เจริญก้าวหน้า

1.4 ทฤษฎีนันทนาการ (The Recreation Theory) ทฤษฎีนี้จะตรงกันข้ามกับทฤษฎีพลังงานเหลือใช้ ขณะที่ทฤษฎีพลังงานเหลือใช้กล่าวว่า คนเรามีพลังงานเหลือใช้ และต้องการที่จะกำจัดส่วนเกินทิ้งไป ทฤษฎีนันทนาการแนะนำว่าพลังงานของคนเราสิ้นเปลืองหมดไป จะต้องหาวิธีสะสมไว้ การทำงานจะทำให้สูญเสียพลังทางร่างกายและจิตใจ การเล่นจะทำให้สดชื่นและเรียกพลังงานให้กลับคืนมาเพื่อจะได้เริ่มทำงานใหม่

1.5 ทฤษฎีการพักผ่อน (The Relaxation Theory) ทฤษฎีนี้เป็นส่วนขยายของทฤษฎีนันทนาการ ซึ่งกล่าวถึงภารกิจของประชาชนในปัจจุบันว่าประสบกับความเมื่อยล้า เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานทั้งทางสมองและกล้ามเนื้อ จึงควรมีกิจกรรมการเล่นเพื่อผ่อนคลายความเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่

แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อประสบการณ์เบื้องต้นของเด็กเพราะการที่เด็กมีประสบการณ์หรือไม่มีประสบการณ์ในการเล่นนี้จะมีผลต่อชีวิตในอนาคตของเด็ก การที่เด็กได้มีโอกาสเล่นมากก็จะทำให้เด็กมีโอกาสฝึกทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตเมื่อโตขึ้น อีกทั้งประสบการณ์เหล่านี้จะ

ช่วยให้เด็กสามารถที่จะควบคุมความสามารถของตนเองและสภาพแวดล้อมได้ ทั้งจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและสติปัญญาอีกด้วย และเด็กที่ขาดประสบการณ์ในการเล่นก็จะขาดทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นไป

2. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Theories)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) อีริกสัน (Erikson) และ เพลเลอร์ (Peller) ได้อธิบายว่า การเล่นจะถูกนำไปโยงกับความเป็นผู้ใหญ่ภายในตัวเด็ก เมื่อเด็กเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากเกินควบคุม เด็กจะสร้างเรื่องราวสมมติขึ้น โดยการเล่นที่ใช้จินตนาการความคิดฝันและเล่นซ้ำ ๆ หลายครั้ง เพลเลอร์ (Peller, 1959) กล่าวว่า การเล่นเป็นการเก็บรวบรวมกระบวนการที่ต้องเผชิญกับความคับข้องใจ ความกังวล ความผิดหวัง ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างซ้ำ ๆ และมั่นคง การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้วิธีการควบคุมตัวเอง โดยไม่ต้องสูญเสียความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง (Freud, 1965) ตามความคิดของฟรอยด์ การเล่นเป็นทางออกให้เด็กได้แสดงความรู้สึก

อีริกสัน (Erikson, 1963) เชื่อว่า การเล่นช่วยให้เด็กได้ฝึกหัด ทดลอง และเรียนรู้สถานการณ์ของการเป็นผู้ใหญ่ การเล่นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของความสัมพันธ์ของความจริงทางด้านจิตใจและสังคม ความคิดของฟรอยด์และอีริกสัน เด็กจะมีพัฒนาการทางการเล่นไปตามขั้นตอนดังนี้

1. ระยะร่างกายไปหาของเล่น (Autocosmic) เป็นระยะที่เด็กมีความสุขจากการได้สัมผัสร่างกายของตนเองหรือมารดา

2. ระยะของเล่นไปสู่การเล่น (Microsphere) เป็นช่วงที่เด็กสร้างโลกของตนเองโดยการเล่นสมมติกับของเล่นขนาดเล็ก เช่น ตุ๊กตา บ้าน ฯลฯ

3. ระยะการเล่นไปสู่การทำงาน (Macrosphere) เด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นสมมติตัวเองในบทบาทอาชีพต่าง ๆ เช่น พิมพ์ดีด รับโทรศัพท์ ทำครัว เป็นต้น เป็นการเล่นที่เด็กได้สร้างโลกของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. ทฤษฎีพัฒนาการสติปัญญา (Cognitive-developmental Theories)

เปียเจท์ (Piaget) ผู้นำทางทฤษฎีสติปัญญา กล่าวว่า การเล่นเกิดขึ้นภายในจิตใจของเด็กและเป็นผลจากสถานภาพของการพัฒนาด้านสติปัญญา การเล่นของเด็กเริ่มตั้งแต่แรกเกิด ในวัยทารกเด็กจะเลียนแบบและกิริยาจากบุคคลหรือสัตว์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว และจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นการเล่นสามรูปแบบด้วยกันคือ การเล่นฝึก (Practice Play) จะเริ่มตั้งแต่เด็กอยู่ในขั้นการใช้ประสาทสัมผัส และเมื่อเด็กอายุประมาณ 2 ขวบจะเริ่มการเล่นโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Play) และจะพัฒนาไปเป็นการเล่นที่มี

กฏกติกา (Games with Pules) เพียเจท์ ยังกล่าวอีกว่า การเล่นเกมที่มีกฏและกติกานั้น จะเกิดขึ้นตลอดช่วงอายุของคน

4. ทฤษฎีสัจแวดล้อม (Ecological Theories)

ทฤษฎีสัจแวดล้อมกล่าวถึงโครงสร้าง และสถานการณ์ที่ทำให้การเล่นของเด็กแตกต่างกันไป ซึ่งหมายถึงสิ่งเร้าที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจ เช่น ชนิดของวัตถุ หรือชนิดของกิจกรรมการเล่น รวมไปถึงเพศของเพื่อนเล่นตลอดจนการควบคุมของผู้ใหญ่ด้วย (हररररर रररररर, 2534 : 87 – 95)

จากทัศนะและแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวถึงทฤษฎีการเล่น จะเห็นได้ว่า การเล่นเป็นสิ่งที่เด็กขาดไม่ได้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในทุกสถานการณ์ เป็นการแสดงออกถึงความพึงพอใจในขณะที่เล่น ไม่ว่าจะเล่นกลางแจ้ง หรือเล่นในร่ม เด็กสามารถเล่นด้วยกันได้ทั้งชายและหญิง ครูควรคำนึงถึงพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็ก โดยเลือกจัดประสบการณ์การเล่นให้สอดคล้องกับระดับขั้นของพัฒนาการ เพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

4. ประเภทของการเล่น

การเล่นของเด็กมีความแตกต่างกันไปในแต่ละวัน เวลา และแต่ละบุคคล ตามสภาพการและความพอใจของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นแต่ละชนิดให้ความสนใจหรือดึงดูดใจเด็กแตกต่างกัน บางครั้งก็ชอบดูคนอื่นเล่น หรือบางครั้งก็ชอบเล่นกิจกรรมที่ร่วมมือกับคนอื่น ๆ มีการผลัดเปลี่ยนวัตถุกันเล่น เด็กแต่ละคนมีโอกาเล่นในรูปแบบต่าง ๆ กัน ดังที่ ศรีเรื่อน แก้วกัจวาล (2545 : 211 – 213) ได้สรุปประเภทของการเล่นไว้ 7 ประเภทดังต่อไปนี้

1. เล่นคนเดียว เด็กเล่นคนเดียวกับของเล่น เช่น เล่นกับตุ๊กตา เล่นตัดกระดาษ เล่นสมมติ ฯลฯ
2. เล่นสมมติ โลกของการเล่นสมมติเป็นการเล่นที่โดดเด่นมากของเด็กวัยเด็กตอนต้นสำหรับเด็ก การเล่นชนิดนี้เป็น โลกแห่งความจริง เด็กมักถลอกเลียน โลกสมมติจากเรื่องราวในชีวิตจริงที่ได้พบเห็น เช่น เป็นครู นักเรียน พ่อ แม่ ทำกับข้าว ฯลฯ หรือบางครั้งก็ถลอกเลียนจากเรื่องราวที่ตนได้ยินได้ฟังจากนิทาน
3. เล่นเชิงสังคม ได้แก่ การเล่นที่มีเด็กตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป การเล่นเชิงสังคมนอาจรวมการเล่นประเภทอื่น ๆ ด้วย (ยกเว้นการเล่นคนเดียว) เช่น เล่นกระโดดเชือก เล่นซ่อนหา เล่นอิฐก่ เล่นมอญซ่อนผ้า ฯลฯ

4. เล่น-คู่ผู้อื่นเล่น เด็กคู่ผู้อื่นเล่น โดยไม่ร่วมเล่นด้วยแต่อาจจะถามคำถาม ให้คำแนะนำ ฯลฯ การคู่ผู้อื่นเล่นไม่ค่อยปรากฏบ่อยนักในวัยนี้

5. เล่นอย่างเดียวกันในที่เดียวกันแต่ไม่เล่นด้วยกัน (ต่างคนต่างเล่น) (Pararell Play) เช่น เด็ก 2 คน ต่างนั่งเล่นตุ๊กตาของตัวเอง พูดยกับตุ๊กตา แต่ไม่ร่วมเล่นตุ๊กตาตัวเดียวกัน

6. เล่นร่วมกัน (Associative Play) เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะชอบเล่นร่วมกับเพื่อนมากกว่าเล่นคนเดียว หรือเล่นด้วยกันแต่ต่างคนต่างเล่น เด็กยังยอมรับกติกาการเล่นร่วมกันไม่ค่อยได้ จึงมักจะทะเลาะกันก่อนข้างบ่อยเมื่อเล่นร่วมกัน แต่การทะเลาะของเด็กเป็นลักษณะชั่วคราวช่วยมา

7. เล่นแบบร่วมมือกัน (Co-operative Play) เด็กจะรู้จักเล่นด้วยกันอย่างมีกฎเกณฑ์ การเล่นที่ไม่ซับซ้อน เมื่ออายุประมาณ 5 – 6 ขวบ

สุชา จันทน์อม (2543 : 85 – 86) ได้กล่าวไว้ในจิตวิทยาเด็กว่า เด็กจะเล่นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กเป็นส่วนใหญ่ คือ เด็กที่มีอายุแตกต่างกันจะเล่นแตกต่างกันออกไป ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเล่นที่เป็นไปตามธรรมชาติและเป็นอิสระ การเล่นดังกล่าวจัดเป็นการเล่นที่ไม่มีกฎเกณฑ์ไม่เล่นประจำ และเป็นการเล่นคนเดียวมากกว่าที่จะเล่นกับเพื่อน ๆ และจะเป็นการเล่นในลักษณะของการสำรวจ เช่น การเล่นตุ๊กตา เด็กจะถอดออก แล้วทดลองประกอบใหม่ การเล่นจะเริ่มซับซ้อนและมีกฎเกณฑ์มากขึ้นในช่วงปลายปีที่ 2

2. การเล่นแบบสมมติ การเล่นชนิดนี้เป็นการเล่นกับวัตถุ หรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยสมมติสิ่งที่เด็กชอบ จัดเป็นการเล่นที่ต้องใช้ภาษาและแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ซึ่งการเล่นสมมตินี้เด็กคนใดที่มีความคับข้องใจมาก ก็จะยิ่งชอบการเล่นแบบนี้มาก

3. การเล่นแบบสร้างสรรค์ การเล่นแบบสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเล่นของเด็ก เมื่อเด็กมีอายุ 5 – 6 ขวบ เด็กจะชอบเล่นแบบสร้างสรรค์ได้โดยบังเอิญ เช่น นำวัตถุมาประกอบกันให้เป็นรูปต่าง ๆ และบางครั้งก็เผชิญคล้ายกับวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้เด็กรู้สึกดีใจในความสำเร็จของตนมากตั้งแต่อายุ 6 ขวบเป็นต้นมา เด็กมักใช้สิ่งของต่าง ๆ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เด็กชอบ ต่อมาเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น เด็กจะรู้จักแยกของจริงและของที่อยู่ในจินตนาการได้ การเล่นแบบสมมติก็จะน้อยลง และจะหันมาเล่นแบบสร้างสรรค์มากขึ้น เด็กแต่ละคนจะมีความสามารถเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด

แฮมมอนด์ (Hammond, 1967 : 248 – 259, อ้างถึงใน เขวพา เชชะคุปต์, 2542 : 30 – 32) ได้แบ่งการเล่นออกเป็นการเล่นกลางแจ้งและการเล่นในร่ม ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1. การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) การเล่นกลางแจ้งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้าน

ร่างกาย คือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อเด็กวัยนี้ การเล่นนอกห้องจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ ในขณะที่เด็กเล่นเขาจะเรียนรู้ที่จะแบ่งปันอุปกรณ์การเล่นกับเพื่อน

2. การเล่นในร่ม (Indoor Play) การเล่นในร่มมักจะเป็นการเล่นภายในห้อง ซึ่งภายในห้องจะต้องมีที่让孩子ได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ และมีสถานที่ ของเล่นเพียงพอกับจำนวนของผู้เล่นด้วย

มิลเลอร์ (Millar, 1968, อ้างถึงใน นิติยา ประพฤติกิจ, 2539 : 102) แบ่งการเล่นของเด็กออกเป็น 4 ชั้น คือ

1. การเล่นตามลำพัง (Solitary Play) การเล่นชั้นนี้เป็นขั้นแรกของเด็ก เด็กจะเล่นตามลำพังคนเดียว

2. การเล่นเคียงข้างเพื่อน (Parallel Play) ชั้นนี้เด็กจะเล่นข้าง ๆ เพื่อนแต่ต่างคนต่างสนใจเฉพาะกิจกรรมหรือของเล่นของตนเท่านั้น

3. การเล่นกับเพื่อน (Associative Play) ชั้นนี้เด็กเริ่มสนใจที่จะเล่นกับผู้อื่นเล่นเป็นกลุ่มอาจมีถึง 2-3 คน และอาจมีการเปลี่ยนกลุ่มเปลี่ยนกิจกรรมกันได้ การเล่นสมมติและการสร้างจินตนาการเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เด็กรู้จักการเล่นกับเพื่อน ๆ รู้จักรอคอย รู้จักเก็บของเข้าที่ถ้าหากมีครุคอยควมคุม เด็กอาจเลือกเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน สำหรับกิจกรรมบางอย่าง เช่น การก่อสร้างด้วยบล็อก เด็กผู้ชายมักเลือกเพื่อนชายเล่นด้วยกัน แต่ที่มุมบ้านเด็กมักจะแต่งตัว หามวก เข็มขัด เสื้อผ้าใส่ตามอาชีพ ซึ่งมีทั้งหญิงและชายเด็กบางคนชอบบังคับผู้อื่นจนเพื่อน ๆ ทนไม่ได้ และต้องให้ออกไปเสีย แสดงว่าเด็กคนนี้ยังไม่พร้อมที่จะเล่นกับเพื่อน ๆ

4. การเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative Play) เด็กวัย 5 ขวบ สามารถเล่นแบบร่วมมือกันได้เป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งอาจมีตั้งแต่ 2 – 5 คน แต่อาจมีเด็กอายุ 4 ขวบ ที่สามารถเล่นแบบร่วมมือกับเพื่อน ๆ ได้ดี แต่เพียเจต์ (Piaget, 1962) เชื่อว่าการเล่นขั้นนี้จะปรากฏต่อเมื่อเด็กอายุได้ 7 – 8 ขวบ ตามปกติแล้วเด็กวัย 5 ขวบ สามารถควบคุมอวัยวะและเคลื่อนไหวได้ค่อนข้างดี ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงชอบป่ายป็นและทำกิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อใหญ่ แต่เด็กวัยนี้ยังไม่พร้อมที่จะเล่นเกมที่มีกฎเกณฑ์กับเพื่อน ๆ ได้

มาเทอร์สัน (Materson, 1967) ได้แบ่งประเภทของการเล่นของเด็กออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การเล่นอย่างสร้างสรรค์ (Creative Play) ซึ่งครูสามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดหาวัสดุานาชนิดให้เด็ก เช่น ทราย สี และเศษวัสดุ

2. การเล่นโดยใช้จินตนาการ (Imaginative Play) เด็กจะคิดสร้างสถานการณ์ให้ตัวเองได้แสดงออกและได้แก้ปัญหา ดังนั้นการจัดหาเสื้อผ้า เครื่องแต่งตัวจะช่วยส่งเสริมการเล่นประเภทนี้

3. การเล่นเกมผจญภัย (Adventure Play) เด็กจะเล่นเพื่อเอาชนะอุปสรรค หรือถึงยากลำบาก การเล่นเกมนี้ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกายและเพิ่มพูนทักษะการเคลื่อนไหว ช่วยให้การใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ สัมพันธ์กันดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การเล่นเกมของเด็กแบ่งได้เป็นหลายลักษณะ แบ่งตามพฤติกรรมการเล่นเป็นการเลียนแบบ การเล่นสำรวจ การเล่นเกมทดสอบ และการเล่นเกมสร้าง แบ่งตามกิจกรรมการเล่นเป็นการเล่นสมมติ การเล่นเกมที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การเล่นเกมกับเครื่องเล่น นอกจากนั้น ยังสามารถแบ่งการเล่นตามหลักพัฒนาการเป็นการเล่นที่พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเล่นเกมประเภทใดก็มีคุณค่าสำหรับเด็ก ทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งเป็นการเล่นที่สามารถสนองตอบความต้องการของเด็กและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอีกด้วย

5. การเล่นเกมพื้นบ้านของไทย

5.1 ความหมายของการเล่นเกมพื้นบ้านของไทย

สมจิตร เอื้ออรุณ (2528) กล่าวว่า ความหมายของการเล่นเกมพื้นบ้านของไทยคือ การเล่นในชีวิตประจำวันของเด็ก ๆ ในสมัยก่อน เช่น โพงพาง วีรย์ข้าวสาร รุกินทาง ฯลฯ

อรชร อัจจันทร์ (2525) ได้ให้ความหมายของการเล่นเกมพื้นบ้านว่า หมายถึง การเล่นทั้งกลางแจ้ง ในร่มและในน้ำ ไม่มีบทร้องและมิบบทร้องประกอบ ใช้อุปกรณ์และไม่ใช้อุปกรณ์ที่มีเล่นกันในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทย

พรรณี สุวดี (2527) ได้ให้ความหมายของการเล่นเกมพื้นเมืองว่า หมายถึง การเล่นต่าง ๆ ของเด็กและผู้ใหญ่ที่นิยมเล่นในชีวิตประจำวันและเทศกาลต่าง ๆ โดยสืบทอดกันมาจากคนรุ่นก่อน ๆ ซึ่งบางประเภทมีบทร้องประกอบและในแต่ละท้องถิ่นบางครั้งก็เล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง บางครั้งก็เล่นเพื่อการแข่งขัน

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การเล่นเกมพื้นบ้านของไทย หมายถึง การเล่นต่าง ๆ ของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการเล่นที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตามเทศกาล หรือการเล่นเพื่อการแข่งขันกันในแต่ละท้องถิ่น อาจมีบทร้องหรือไม่มีบทร้องก็ได้ อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเล่นเป็นวัสดุที่มีในท้องถิ่น

5.2 ประวัติและความเป็นมาของการเล่นพื้นบ้านของไทย

สำหรับการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยนั้น มีมาตั้งแต่สมัยศึกคำบรพก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์เพิ่งรู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะในครั้งแรก แล้วจึงเจริญเป็นลำดับ เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบมาปั้นเล่นบ้าง (วิภากรณ์ ปนาทกุล, สืบค้นได้จาก : <http://www.google.co.th/search?q=cache:iE3gkYkneEMC:www.scgiik.net.th... 18/11/2545>)

การเล่นพื้นบ้านของไทยในสมัยก่อนนั้นสามารถศึกษาได้จากวรรณคดีของไทยแต่ละสมัย เพราะวรรณคดีจะสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตของคนในยุคนั้น จากหลักฐานศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง กล่าวว่า คนในสมัยนั้นอยู่เย็นเป็นสุข ใครอยากเล่นก็เล่น แต่ไม่กล่าวไว้ว่าคนในสมัยนั้นมีการเล่นอะไรกันบ้าง และในคำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์มีกล่าวว่า คนในสมัยนั้นเล่าว่า ครั้นถึงสมัยอยุธยาที่มีการเล่นชิงช้าหรือชิงหลัก และการเล่นปลาลงอวน ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ ก็ปรากฏว่าการเล่นหลายอย่าง เช่น การเล่นตะกร้อ ข้องเต ชีม้าส่งเมือง เป็นต้น (การละเล่นของเด็กไทยกับการเรียน, สืบค้นได้จาก : http://203.154.131.41/enjoy/m46-2543/10-ok/m_10/ 24/11/2545)

จากวรรณคดีของไทยหลายเรื่องปรากฏว่าผู้แต่งหรือผู้นิพนธ์ก็ได้สังเกตการเล่นของเด็กอย่างสนใจ แต่ตีความหมายของพฤติกรรมการเล่นไปในเชิงทำนายอนาคตเสียส่วนใหญ่ และได้แสดงความเชื่อว่าการเล่นของไทยจะบอกหรือทำนายอนาคตได้ เช่น ในเรื่องมหาเวสสันดร มีเนื้อเรื่องว่า พระเวสสันดรตอนยังทรงพระเยาว์วัยชันษาโปรดการเล่นให้ทานเป็นอย่างมาก ครั้นเมื่อภายหลังได้เป็นพระมหากษัตริย์จึงทรงให้ทานตลอดเวลาแม้กระทั่งพระโอรสพระธิดา ก็ทรงให้เป็นทานแก่ชูชกได้ ส่วนวรรณคดีที่กล่าวถึงการเล่นไว้มากได้แก่ เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งได้เล่าเรื่องหกกุมารเล่นกับพระสังข์ศิลป์ชัย มีการเล่นจี่เจียบ ชีม้าส่งเมือง แม่ศรีเอาเถิด และซ่อนหา นอกจากนี้ก็มีปรากฏ ในเรื่องอิเหนามีการเล่น งูกินหา และแม่ศรี ในเรื่องคาวี มีการเล่นปราบไก่ หรือในเรื่องพระอภัยมณี สุดสาครเที่ยวเล่นตามธรรมชาติ รอบ ๆ เกาะแก้วพิสดาร เป็นต้น (ม.ล.จ้อย นันทวิชรินทร์, 2513 : 326 – 335, อ้างถึงใน จิราภรณ์ อุคมวัฒน์ศิริ, 2536 : 45)

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต (2542 : 147 – 149) ได้กล่าวว่า การเล่นของไทยเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เพียงแต่สันนิษฐานกันว่าคงจะเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยศึกคำบรพ แต่จากการศึกษาวรรณคดีพอจะมีหลักฐานยืนยันได้ว่าการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยนั้นมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเรื่อย ๆ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (อ้างถึงใน วันชัย ศิริชนะ, 2524 : 63) ได้กล่าวว่า สำหรับการเล่นของเด็กในปัจจุบัน เด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ ตัดเสื้อผ้า ซึ่งมีขายเป็นเล่ม ๆ จากต่างประเทศ เด็ก

ผู้ชายเล่นปืน เล่นรถ จรวด และเครื่องเล่นต่าง ๆ ที่ทันสมัย ซึ่งมีขายมากมายการเล่นพื้นบ้านของไทยก็จะค่อยเลือนหายไปทีละเล็กละน้อย ๆ จนเกือบจะสูญหายไปหมดแล้ว การเล่นพื้นบ้านของไทยที่เด็คนิยมเล่นกันในอดีตและปัจจุบัน ยังเป็นที่นิยมกันอยู่ เช่น ม้าก้านกล้วย กาฬิกไข่ เข่งแก๊งกอย ตั้งแต่ ต่อมอญซอ้นผ้า ใ้โมง ริริข้าวสาร วังเปรี้ยว ลิงจิงหลัก หมากเก็บ ทอยกอง เสือข้ามห้วย โพงพาง ไม้หึ่งหรือ ไม้หุ้ม เป็นการเล่นกันอย่างกว้างขวางไม่ว่าลูกคนจนหรือลูกคนมั่งมี

จากประวัติความเป็นมาดังกล่าวพอสรุปได้ว่าในสมัยก่อนเด็ก ๆ มีอิสระในการเล่นสามารถคิดการเล่นและหาวิธีเล่นต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ โดยหาวัสดุที่นำมาใช้เล่นเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ตามท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย แต่ในปัจจุบันการเล่นของเด็กมักจะเป็นไปตามที่พ่อแม่ หรือครูกำหนดให้ โดยหาซื้อของเล่นที่มีขายตามท้องตลาดซึ่งราคาแพง เช่น ตุ๊กตา รถ ปืน จรวด ฯลฯ เครื่องเล่นชนิดที่ต้องใช้อุปกรณ์มากมายและยุ่งยากในการประกอบเมื่อเข้าโรงเรียนก็มีของเล่นที่ครูจัดเตรียมไว้ และเนื่องจากของเล่นประเภทนี้มีจุดสนใจดีกว่า เช่น สีสรรสวยงาม มีเสียงประกอบ อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ จนทำให้การเล่นที่มีมาแต่เดิมไม่ได้รับการถ่ายทอดเท่าที่ควร จึงค่อย ๆ เลือนหายไปทีละน้อย ครูจึงควรนำการเล่นพื้นบ้านมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้รู้จักและเห็นถึงคุณค่าของการเล่นพื้นบ้านของไทย ที่มีประโยชน์ และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับการเรียนในวิชาอื่น ๆ ได้ด้วย

5.3 การเล่นพื้นบ้านของไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การเล่นพื้นบ้านของไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ กิจกรรมที่นิยมเล่นกันในท้องถิ่น และเล่นสืบทอดกันมาก่อให้เกิดความสนุกสนาน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ในบางโอกาสก็นำเอากิจกรรมเหล่านี้มาเล่นในเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดไว้ในท้องถิ่น เป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีอย่างหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534 : 9)

คณะผู้วิจัย ภาควิชาการอนุบาลศึกษาวิทยาลัยครูยะลา (2528 : 24 – 26) ได้ทำการวิเคราะห์และพัฒนาเครื่องเล่นของเด็กในท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวว่า การเล่นของเด็กปักษ์ใต้มีลักษณะการเล่นที่เหมือนกับการเล่นของเด็กภาคอื่น ๆ หลายอย่าง เช่น ปืนก้านกล้วย หมากเก็บ ลูกข่าง ฯลฯ มีการเล่นอีกหลายอย่างที่มีวิธีการเล่นคล้ายกัน และมีอีกหลายอย่างที่มีลักษณะเฉพาะภาค ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับการเล่นของเด็กในภาคอื่น ๆ

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ (2524 : 19) ได้แบ่งการเล่นของเด็กปักษ์ใต้ออกเป็น 2 ประเภทอย่างกว้าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การเล่นประเภทมีกติกา เป็นการเล่นที่กำหนดตัวจำนวนผู้เล่น สถานที่เล่น อุปกรณ์ที่ใช้เล่น มีการแข่งขัน และมีกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการเล่นแบบแน่นอนที่ผู้เล่นทุกคนต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการเล่นร่วมกันผู้ใดทำผิดกฎกติกาที่ร่วมกันวางเอาไว้ ก็ต้องถูกปรับเป็นแพ้ หรือถูกลงโทษ การเล่นประเภทนี้แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 การเล่นที่มีบทร้องประกอบ เป็นการเล่นที่มีกฎเกณฑ์กติกาและมีเพลงประกอบการเล่นด้วย ช่วยให้การเล่นสนุกสนานเพิ่มมากขึ้น

1.2 การเล่นที่ไม่มีบทร้องประกอบ เป็นการเล่นที่มีกฎเกณฑ์กติกาเช่นกัน แต่ไม่จำเป็นต้องใช้เพลงหรือคำร้องประกอบการเล่น

2. การเล่นประเภทไม่มีกติกา เป็นการเล่นที่ไม่มีกฎเกณฑ์หรือกติกาที่กำหนดตายตัว การเล่นประเภทนี้เน้นการใช้จินตนาการของผู้เล่น มุ่งสร้างความสนุกสนานมากกว่าและไม่มีการแข่งขัน การเล่นประเภทนี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิดคือ

2.1 การเล่นของเล่น การเล่นชนิดนี้เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการนำเอาวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมีอยู่ในท้องถิ่นใกล้ ๆ ตัวมาคิดแปลงประดิษฐ์เป็นของเล่น อาจใช้เล่นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้แต่ไม่มีการแข่งขันกัน

2.2 การเล่นปริศนาคำทาย เป็นการเล่นที่ส่งเสริมให้เด็กปักษ์ใต้ใช้สติปัญญาและไหวพริบในการแก้ปัญหา อาจเป็นปัญหาเขาวงหรือความรู้รอบตัว

2.3 การเล่นล้อ หรือการเล่นล้อเลียน เป็นการเล่นที่ใช้คำพูดหรือคำร้องที่มีความสัมผัสคล้องจองกับล้อเพื่อน ส่วนใหญ่มุ่งไปในทางสร้างความสนุกสนานมากกว่าการกระทบกระเทียบ แต่คำล้อบางบทก็จะแฝงไว้ด้วยคติสอนใจ หรือสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ในสังคมของเด็ก

วิธีการเล่นของเด็กปักษ์ใต้มี 2 ชนิด

1. การเล่นที่มีบทร้องประกอบการเล่น

2. การเล่นที่ไม่มีบทร้องประกอบการเล่น

คณะวิจัย ภาควิชาอนุบาลศึกษาวิทยาลัยครูยะลา (2528 : 26) กล่าวว่า จากงานวิจัยของสมปราชญ์ อัมมะพันธุ เรื่องการเล่นของเด็กปักษ์ใต้สรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะการเล่นของเด็กปักษ์ใต้ บางชนิดมีลักษณะเฉพาะอย่าง เป็นการเล่นเหมือนหรือคล้าย ๆ กับภาคอื่น ๆ ในประเทศไทยและเด็กในต่างประเทศ

2. วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์เป็นของเล่น มักทำมาจากวัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย ราคาถูกประหยัด ไม่สิ้นเปลืองมากและเหมาะสมกับสภาพสังคมของเด็ก
3. การเล่นบางอย่างมีเล่นเป็นฤดูกาลโดยเฉพาะ ทั้งนี้อยู่กับวัสดุที่จะนำมาเป็นอุปกรณ์ในการเล่น
4. เด็กชอบเล่นเป็นหมู่คณะมากกว่าเล่นคนเดียว ทั้งการเล่นแบบมีกติกาและไม่มีกติกา
5. การเล่นของเด็กปักษ์ใต้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเล่นที่มีกฎเกณฑ์กติกา และไม่มีกฎเกณฑ์กติกา รวมทั้งวิธีการเล่นร่วมกันโดยตกลงกันตามระบอบประชาธิปไตย และกฎเกณฑ์การเล่นมักสืบทอดมาจากโบราณจนถึงปัจจุบัน
6. การเล่นมีทั้งแบบมีบทร้องประกอบการเล่นและไม่มีบทร้องประกอบการเล่น โดยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม ธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเด็ก และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ ทางสังคม ทางสติปัญญาและทางด้านภาษา
7. การเล่นของเด็กควรได้รับการสนับสนุนให้เล่นกันอย่างแพร่หลาย ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมให้เด็กกลับมานิยมเล่น เพราะเป็นมรดกล้ำค่าทางวัฒนธรรมของไทย
8. การเล่นของเด็กบางอย่าง ของเด็กปักษ์ใต้ ผู้ใหญ่อาจเข้าร่วมเล่นกับเด็กด้วยก็ได้

จะเห็นได้ว่าการเล่นและของเล่นของเด็กไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศไทย และสืบทอดมาในชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งของเล่นบางอย่างเด็กจะเป็นผู้คิดค้น หรือประดิษฐ์ขึ้นเองจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยที่เด็กไม่รู้ตัวว่าตนเองกำลังเรียนรู้อยู่กับของเล่นที่ตนเองทำขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ครูจึงควรส่งเสริมการเล่นพร้อมกับชี้แจงให้เด็กเห็นคุณค่าและทราบถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น

5.4 คุณค่าของการเล่นพื้นบ้านของไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

เครื่องเล่นของเด็กไทยเฉพาะที่มีอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส นั้น มีเครื่องเล่นหลายชนิดที่มีลักษณะเหมือนกับเครื่องเล่นของเด็กในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งส่วนมากมักเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น ไม้ไผ่ ใบไม้ กะลามะพร้าว และเมล็ดพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ลูกยางพารา ลูกหมาก ลูกสะบ้า เมล็ดมะขาม เมล็ดมะม่วงหิมพาน ฯลฯ เป็นต้น เด็ก ๆ มักจะชอบเล่นด้วยกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คณะผู้วิจัย ภาควิชาอนุบาลศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2528 : 30 – 32) ได้ทำการวิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับของการเล่นเครื่องเล่นของเด็กในท้องถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ไว้ดังนี้คือ

1. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการฝึกทักษะรวมโดยจัดเป็น การออกกำลังกายในการวิ่ง กระโดด เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การเล่นซัดคัมซัดเกาะ เมืองลูกจุด ขอบและ สามแยก เก็บลูกหมาก เก็บกผล็อก ฯลฯ

2. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นทางคณิตศาสตร์

2.1 การสังเกตและการจำแนกสิ่งต่าง ๆ

2.2 การสังเกตและเปรียบเทียบเครื่องเล่นตามขนาด รูปทรงรูปร่าง น้ำหนัก

ความยาว ความสูง

2.3 การบอกจำนวนสิ่งของ ของเครื่องเล่นนั้น ๆ เช่นเก็บลูกหมากได้กี่ลูก

2.4 การบอกตำแหน่งของสิ่งของ เช่น ข้างบน-ข้างล่าง โกล่-ไกล ข้างหน้า-ข้างหลัง หัว-ท้าย-ตรงกลาง ริม ๆ ข้างใน ข้างนอก ลำดับที่ 1,2,3,4.....

2.5 การจัดอันดับสิ่งต่าง ๆ ของเครื่องเล่น

2.5.1 จัดอันดับตามความสูงไปหาเตี้ย

2.5.2 จัดอันดับความยาวไปหาสั้น

2.5.3 จัดอันดับตามความใหญ่ไปหาความเล็ก

2.5.4 จัดอันดับตามความอ้วนไปหาผอม

2.5.5 จัดอันดับตามจำนวนมาก - น้อย

3. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นทางภาษาไทย

3.1 ฟังคำสั่งหรือกติกาในการเล่นแล้วปฏิบัติตามกติกาได้

3.2 พุคแสดงความต้องการความรู้สึกในขณะที่เล่นเครื่องเล่นร่วมกับเพื่อนได้

3.3 พุคเป็นประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง

4. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการฝึกทักษะกระบวนการคิด แก้ปัญหาโดยการใช้เหตุผล

5. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการฝึกทักษะในการรับรู้และการเคลื่อนไหว

5.1 การเปรียบเทียบโดยการสัมผัส

5.2 การเปรียบเทียบด้วยสายตา

6. การเล่นเครื่องเล่นเป็นการพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทั้งกล้ามเนื้อ

ใหญ่ เช่น แขน ขา มือ เท้า และกล้ามเนื้อเล็ก เช่น นิ้วมือ นิ้วเท้า

6.1 การประสานสัมพันธ์ทุกรูปแบบ

6.1.1 การประสานสัมพันธ์ตากับมือ : หมายกเก็บ

6.1.2 การประสานสัมพันธ์มือกับความคิด : หมายกขุม

7. การเล่นเกมเล่นบางชนิดเป็นการฝึกการทรงตัว เช่น เดินกะลา, เมืองลูกจูด, กระโดดเชือก, เดินขาหยัง

8. การเล่นเกมเล่นเป็นการฝึกทักษะทางสังคมนิสัย

8.1 มารยาทในการเล่นกับเพื่อน ๆ

8.2 การไม่เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบผู้อื่น

8.3 รู้จักกาลเทศะ การรอคอยและความอดกลั้น

8.4 ความกล้าหาญ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

8.5 มีระเบียบวินัยในตนเอง

8.6 มีความเมตตากรุณา มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปันและเสียสละ

8.7 รู้จักให้อภัยและเห็นใจผู้อื่น

8.7.1 การให้กำลังใจผู้อื่น

8.7.2 การรู้จักยอมรับความผิดพลาดของผู้อื่น

8.8 ความสามัคคีรักหมู่คณะ

8.9 ความซื่อสัตย์

8.10 ความรับผิดชอบ

9. การเล่นเกมเล่นเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น

10. การเล่นเกมเล่นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ

10.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

10.2 พัฒนาการด้านอารมณ์

10.3 พัฒนาการด้านสังคม

10.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

เครื่องเล่นที่มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยมีดังนี้คือ

1. การเล่นซักราง โดยการใช้อุปกรณ์หรือเม็ดมะม่วงหิมพานต์ กระดามะพร้าว 2 ใบ

ไม้ไผ่ผ่าซีกยาวประมาณ 12 – 24 นิ้ว 1 ชิ้น เป็นอุปกรณ์ประกอบการเล่น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยได้ดี

2. การเล่นทอยวง ทำจากไม้ไผ่มีวนเป็นวงเหมือนกำไลข้อมือ ซึ่งนำมาให้เด็กปฐมวัยได้เล่นดีพอสมควร

3. การเล่นตีลูกแก้ว หรือขว้างลูกแก้ว เป็นเครื่องเล่นที่ใช้ลูกแก้วไม่จำกัดจำนวน เป็นเครื่องเล่นที่เด็กปฐมวัยเล่นได้ดี เครื่องเล่นชนิดนี้มีคุณค่าในการสังเกต

4. การเล่นตักขางจากกองทราย ใช้ขางวงและก้านมะพร้าวขนาดเท่ากับไม้เสียบลูกชิ้น 1 อัน เป็นอุปกรณ์ในการเล่น ซึ่งนำมาให้เด็กปฐมวัยเล่นได้ดี

5. การเล่นทอยลูกข่าง ใช้ลูกข่างพาราคนละประมาณ 20 – 30 เม็ด เครื่องเล่นชนิดนี้เหมาะกับการให้เด็กปฐมวัยได้เล่น

6. การเล่นกระโดดขาง ใช้ขางวงร้อยต่อกันเป็นสายยาวประมาณ 1 ½ เมตร จำนวน 1 เส้น เครื่องเล่นเหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย ระดับตาตุ่มถึงเอวเท่านั้น

7. การเล่นเก็บลูกหมาก ใช้ลูกหมากเป็นอุปกรณ์จำนวน 12 – 24 ลูก มีภาชนะใส่ลูกหมาก 2 อัน เครื่องเล่นชนิดนี้เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัยมากเนื่องจากธรรมชาติของเด็กชอบวิ่งเล่นแข่งกันอยู่แล้ว จึงให้คุณค่าในด้านต่าง ๆ คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

8. การเล่นทอยเลข ใช้ขางหนึ่งสะตักเป็นอุปกรณ์ เหมาะสำหรับการให้เด็กปฐมวัยเล่น เพราะให้คุณค่าด้าน การแก้ปัญหา และด้านต่าง ๆ

9. การเล่นซูโม่เต (ทอยลูกบอล) ใช้ลูกบอลซึ่งสานด้วยใบมะพร้าวการเล่นชนิดนี้เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย โดยให้คุณค่าด้านต่าง ๆ แก่ร่างกายครบทั้ง 4 ด้าน

10. การเล่นตีกะลา ใช้กะลา 3 ใบ เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัยในการฝึกทักษะต่าง ๆ ทางร่างกาย

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์เครื่องเล่นดังกล่าว เด็กได้รับการเรียนรู้จากการเล่นโดยไม่รู้ตัว และการเล่นมีประโยชน์ต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ดังนั้นการนำการเล่นพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ถูกต้อง เป็นสิ่งที่ดี และที่สำคัญต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย

6. การเล่นทั่วไป

โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยทั่วไปต้องจัดเตรียมสถานที่เล่นกลางแจ้งพร้อมทั้งอุปกรณ์การเล่นไว้ให้เด็กเพื่อให้ได้เล่นได้เคลื่อนไหวสามารถเลือกเล่นได้ตามความสนใจและเหมาะสมตามวัยของเด็ก อุปกรณ์เครื่องเล่นต่าง ๆ มีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ของเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 22) กล่าวว่า กลางแจ้ง หมายถึง นอกชายคาออกไป คำว่ากลางแจ้งจะไม่ได้หมายถึงกลางแจ้งสำหรับเด็กเล็กย่อมต้องมีร่มเงาบ้าง เช่น ตามใต้ต้นไม้ ฯลฯ

เชริษา ใจแผ้ว (2532 : 164) กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้ง (Outdoor Play) หมายถึง การเล่นออกกำลังกายโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางกาย โดยเฉพาะการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ให้กับเด็ก เช่น การวิ่ง การกระโดด ปีน โหนตัว เหยียดตัว เดิน คลาน คืบ ขว้าง ตะ และ การทรงตัว เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นกลางแจ้งได้แก่ ซิงช้า ม้าหมุน ราวไต่ บันได อุโมงค์ลอด กระดานลื่น บ่อทราย

เชียร์ (Sheer, 1975 : 17, อ้างถึงใน สุวลัย มหากันธา, 2532 : 37) กล่าวว่า การเล่นกลางแจ้งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อเด็กในวัยนี้ การเล่นนอกห้องเรียนจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ในขณะที่เด็กเล่นเขาจะเรียนรู้ที่จะแบ่งปันอุปกรณ์การเล่นกับเพื่อน

6.1 วัตถุประสงค์ของการเล่นกลางแจ้ง

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2526 : 170) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการเล่นกลางแจ้งไว้

5 ข้อ คือ

1. เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกายกลางแจ้งเป็นการส่งเสริมเด็กให้มีสุขภาพดี และร่างกายแข็งแรง
2. เด็กได้แนวคิดและประสบการณ์ตรงจากการเล่นนอกห้องเรียน
3. เด็กได้รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และพัฒนาด้านสังคม
4. เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก
5. พัฒนาการทางด้านประสาทสัมผัสเพิ่มขึ้น

6.2 การจัดสถานที่เพื่อส่งเสริมการเล่น

จันตรี กุปตะวาทีน (2532 : 397) กล่าวว่า การจัดสถานที่ให้เด็กเล่น สนามหรือสถานที่ที่จะต้องเป็นกลางแจ้งมีความกว้าง น่าเล่น และมีความปลอดภัย เด็กออกกำลังกายได้อย่างอิสระอย่างน้อยพื้นที่ต่อเด็ก 1 คน ประมาณ 75 – 100 ตารางฟุต วัสดุที่ใช้เล่นจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่อาจใช้ในห้องเรียนได้ เช่น เครื่องเล่นสนาม และเป็นจุดสนใจของเด็ก ๆ ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 69) ได้กล่าวถึงลักษณะของสนามที่ควรจัดให้เด็กเล่นมีดังนี้คือ

1. มีสัดส่วนพอเหมาะระหว่างที่ร่มและที่แสงอาทิตย์ส่องได้
2. มีผิวเรียบแข็งเพื่อให้เล่นลูกบอลได้
3. มีส่วนที่ปลูกหญ้าสำหรับวิ่งเล่นและกระโดดโลดเต้น
4. มีบ่อทราย
5. มีที่สำหรับเลี้ยงสัตว์
6. มีอ่างสำหรับเล่นน้ำ

กล่าวโดยสรุป การเล่นทั่วไป หมายถึง เฉพาะการจัดการเล่นกลางแจ้ง ที่เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน เลือกเล่นได้ตามความสนใจ มีเครื่องเล่นประเภทชิงช้า ม้าหมุน กระดานสั้น ราวไต่ ลอดอุโมงค์ ฯลฯ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน

จะเห็นได้ว่าการเล่นเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นจำเป็นต้องให้เด็กได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการเล่นที่สนุกสนาน

ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

1. ความหมายของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

วรสุตา บุญยไวโรจน์ (2537 : 36) ได้ให้ความหมายของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไว้ว่า หมายถึง ความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็วในการคิดคำนวณ ซึ่งได้มาโดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนเกิดความชำนาญในการคิดคำนวณ เช่น การเล่นเกมเชิงคณิตศาสตร์ เป็นต้น

เขาวพา เศษะคุป (2542 : 83) กล่าวว่า ทักษะทางคณิตศาสตร์จะเริ่มต้นในเด็กมาเป็นเวลา

นาน ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์จากการรู้จักตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะเบื้องต้นในการใช้เหตุผล โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การเลือกของเล่น การนับของเล่น การเลือกเครื่องแต่งกาย การเลือกว่าจะแบ่งขนมให้น้องเท่าไร ดังนั้นการสอนคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี และต้องวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็ก

ลีเปอร์และคณะ (Leeper, et al. 1984) กล่าวถึงคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยพอสรุปได้ว่า “คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งยังต้องอาศัยกิจกรรมคณิตศาสตร์โดยเฉพาะด้วย โดยมีการวางแผนและการเตรียมการอย่างคึกของครูเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข

เทย์เลอร์ (Taylor, 1985) กล่าวว่า “คณิตศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่สำคัญ ครูปฐมวัยควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิด ค้นคว้า แก้ปัญหา และเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมให้แก่เด็ก แต่ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย”

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527) ได้กล่าวถึงคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยว่า “การสร้างประสบการณ์ด้านคณิตศาสตร์แก่เด็กปฐมวัยเป็นการเตรียมสร้างเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ และปูพื้นฐานด้านความพร้อมในการเรียนคณิตศาสตร์ต่อไปในชั้นประถมศึกษา”

ครอฟต์และเฮสส์ (Croft and Hess, 1985) กล่าวพอสรุปได้ว่า “เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์นั้น สามารถจัดสอดแทรกหรือบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรปฐมวัยศึกษา การเรียนเกี่ยวกับตัวเลข รูปทรง ขนาด ลำดับ การจัดหมู่ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ถือเป็นประสบการณ์ประจำวันของเด็กที่ช่วยสอนเด็กตามธรรมชาติอยู่แล้ว ดังนั้น การปลูกฝังให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและทักษะทางคณิตศาสตร์เบื้องต้น จึงเป็นการปูพื้นฐานไปสู่ความเข้าใจด้านคณิตศาสตร์ต่อไปในอนาคต”

บริเวอร์ (Brewer, 1995) ได้กล่าวถึงคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นแนวทางของประสบการณ์และความเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลก เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องจำนวน หน้าทีและความสัมพันธ์ของสิ่งของ เมื่อเด็กโตและมีพัฒนาการขึ้น กิจกรรมเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ก็จะเปลี่ยนแปลงไป เด็กจะได้สำรวจ เริ่มเข้ากลุ่ม มีการเปรียบเทียบ และเมื่อเด็กพร้อมเรื่องความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ก็จะบันทึกสิ่งที่ค้นพบโดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2526 : 250 – 251) ได้ให้ความหมายทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ว่าเป็นความรู้เบื้องต้นซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้คณิตศาสตร์ เด็กควรจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การวัด การจัดคู่หนึ่งต่อหนึ่ง การนับ ก่อนที่จะเรียนเรื่องตัวเลขและการคำนวณ

ฮอลต์และเดียนีส (Holt and Dienes, 1973) กล่าวว่า “การสอนคณิตศาสตร์มิใช่การท่องจำตัวเลข การนับเลข หรือการเล่นเกม แต่สิ่งที่จะช่วยให้เด็กเรียนรู้คณิตศาสตร์ก็คือ การจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้เด็กค้นคว้า อยากรู้อยากเห็น ช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาในเรื่องการคิดหาเหตุผลอย่างแจ่มแจ้ง รวมถึงมีความสุขสนุกสนานในการเรียนด้วย”

นิตยา ประพฤติกิจ (2541 : 3) กล่าวโดยสรุปว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นประสบการณ์ที่ครูจัดให้แก่เด็กซึ่งนอกจากจะอาศัยสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับคณิตศาสตร์แล้วยังจะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมที่มีการวางแผนและเตรียมการอย่างดีจากครูด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้า แก้ปัญหา เรียนรู้ และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ มีทักษะและความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาที่สูงขึ้น และใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

อัญชลี แจ่มเจริญ (2526 : 121 – 122) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ว่า เด็กควรได้รับการฝึกในเรื่องของการสังเกต และจำแนกสิ่งต่าง ๆ ตามรูปร่างขนาด การบอกตำแหน่งของสิ่งของการเปรียบเทียบขนาด รูปร่าง น้ำหนัก ความยาวและความสูงก่อนที่จะเรียนคณิตศาสตร์ขั้นประถม

นอกจากนี้ประไพจิต เนติศักดิ์ (2529 : 49 – 53) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ว่า เด็กควรจะได้เตรียมความพร้อมในเรื่องของการสังเกต การเปรียบเทียบตามรูปร่าง น้ำหนัก ขนาด สี ที่เหมือนและแตกต่างกัน การบอกตำแหน่งของสิ่งของ การเปรียบเทียบจำนวนและการจัดเรียงลำดับ ความยาว ความสูงและขนาด

ลัดดา นิลละมณี (2531 : 129 – 132) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยเป็นการจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์ ให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับจากประสบการณ์ตรงจากการเล่น การเปรียบเทียบและเรียกชื่อรูปทรงต่าง ๆ ได้ บอกความแตกต่างของสิ่งของในเรื่อง ขนาด จำนวน ระยะ น้ำหนัก สูงและเตี้ย การจัดหมวดหมู่ และแยกเป็นหมู่ย่อย โดยการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ฯลฯ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องอาศัยสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กเป็นพื้นฐาน ในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นการใช้กิจกรรมทางทักษะพื้นฐานของคณิตศาสตร์โดยตรง หรืออาจจะเป็นการบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรปฐมวัยศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสามารถในการรับรู้ตามวัยและระดับพัฒนาการของเด็ก อีกทั้งต้องอาศัยการจัดกิจกรรมที่มีการวางแผนและเตรียมการอย่างดีจากครู เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข จนเกิดทักษะและความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ ขนาด น้ำหนัก ความยาว ความเหมือน ความแตกต่าง และการบอกตำแหน่ง สำหรับการศึกษาระดับชั้นที่สูงขึ้นตลอดจนสามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวันได้

2. ความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

นิตยา ประพุดติกิจ (2541 : 14) กล่าวว่าคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญมากในชีวิตประจำวันของเด็กทุกคน จึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ให้แก่เด็กจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการอย่างดีเพื่อเปิด โอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าแก้ปัญหาและพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ตลอดจนมีทักษะและความรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้นและใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2525 : 245 – 246) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนคณิตศาสตร์เบื้องต้น ได้แก่ รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ การแยกหมู่ การรวมหมู่ การเพิ่มขึ้นและการลดลงก่อน
2. เพื่อขยายประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องโดยลำดับง่ายไปหายาก
3. เพื่อให้เด็กเข้าใจความหมายและใช้พูดเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ได้ถูกต้อง เช่น เด็กจะต้องเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น จำนวนสาม หมายถึง สัมสามผล มะนาวสามผล ดินสอสามแท่ง จำนวนดังกล่าวใช้แทนจำนวนสาม มะนาว และดินสอ ในการสร้างเสริมประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์เด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องใช้ภาษาทางคณิตศาสตร์ให้ได้อย่างถูกต้อง
4. เพื่อฝึกทักษะเบื้องต้นในการคิดคำนวณ โดยการสร้างเสริมประสบการณ์แก่เด็กปฐมวัยก็เพื่อฝึกการเปรียบเทียบรูปทรงต่าง ๆ และบอกความแตกต่างในเรื่องขนาด น้ำหนัก ระยะเวลา จำนวนของสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ สามารถแยกของเป็นหมวดหมู่แยกเรียงลำดับใหญ่เล็ก สูง

ต่ำ แยกเป็นหมู่ย่อยได้ โดยการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กพร้อม ที่จะคิดคำนวณในขั้นต่อไป

5. วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นเหตุเป็นผล ผู้ที่จะเรียนคณิตศาสตร์ได้จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผล อาจทำโดยการตั้งปัญหาให้เด็กคิดหาเหตุผลหาคำตอบ ให้ค้นคว้าเอง โดยจัดสื่อการเรียนการสอนให้ เพื่อเกิดความมั่นใจ และการตัดสินใจที่ถูกต้อง วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ใช้ได้ตลอด ชีวิตประจำวันของมนุษย์มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและจะต้องเริ่มฝึกตั้งแต่เด็กเริ่มเรียน จึงจะทำให้การเรียนคณิตศาสตร์ประสบผลสำเร็จ

6. เพื่อให้สัมพันธ์กับกิจกรรมศิลปะ ภาษาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงต้องให้สัมพันธ์กับตัวเด็กเอง

7. เพื่อให้มีใจรักวิชาคณิตศาสตร์และชอบเขตการค้นคว้า ควรพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกม เพลง เพื่อเร้าใจให้เด็กสนใจเกิดความสนุกสนานและได้รับความรู้โดยไม่รู้สึกลัว เมื่อเด็กรักวิชาคณิตศาสตร์เด็กจะสนใจ กระตือรือร้นอยากเรียนรู้ อยากค้นคว้าหาเหตุผลด้วยตนเอง การค้นคว้าหาเหตุผลได้เอง ทำให้เข้าใจและจำได้เกิดความภาคภูมิใจอยากจะทำเหตุผลต่อไป

นอกจากนี้จากรูรณ ศิลปรัตน์ (2545 : 55) ได้กล่าวว่า การให้เด็กมีโอกาสได้สำรวจเกี่ยวกับจำนวนแบบแผนของจำนวนและพื้นที่โดยผ่านประสบการณ์ชีวิตประจำวัน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้น การลดลง และการวัดปริมาณด้วยการจัดกลุ่ม การนับการอธิบายและการเปรียบเทียบ มีการจัดแยกสิ่งของเป็นหมวดหมู่ และการเรียนรู้ การจัดข้อมูลให้สัมพันธ์กับโลกของเด็ก ๆ เอง เด็กจะได้รับพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับอนาคต

จากความสำคัญดังกล่าว จึงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งของการจัดประสบการณ์การสอนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เกิดความชำนาญจนกลายเป็นทักษะสามารถพัฒนาไปสู่ความพร้อมที่จะเรียนในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป

3. จุดมุ่งหมายในการเตรียมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

เพียเจท์ (Piaget, 1952) นักจิตวิทยาชาวสวิสกล่าวว่าประสบการณ์ด้านคณิตศาสตร์ครั้งแรกของเด็กปฐมวัยไม่ใช่อยู่ที่การเรียนนับเลข แต่เรื่องแรกที่เด็กควรได้ศึกษาคือ การจำแนกความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ นั่นคือ การเตรียมความพร้อมโดยฝึกการสังเกตและการเปรียบเทียบจำนวนขนาดสิ่งของ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ควรมีลำดับขั้นดังนี้

1. ฝึกการสังเกตสิ่งของที่เหมือนกันหรือต่างกันตามรูปร่าง ขนาด และสี
 2. ฝึกการเปรียบเทียบของชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกัน ตามขนาดความยาว ความสูง ความหนา และน้ำหนัก
 3. ฝึกเปรียบเทียบสิ่งของ ของใดใหญ่กว่า เล็กกว่า ยาวกว่า สั้นกว่า
 4. ฝึกให้รู้ความหมายของคำที่แสดงความหมายของสิ่งของ เช่น โกล่ – โกล บน – ต่าง หน้า – หลัง ชาย – ขวา
 5. ฝึกความเข้าใจในการจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Correspondence) เพื่อเปรียบเทียบสิ่งของสองหมู่ว่ามีจำนวนเท่ากัน มากกว่าหรือน้อยกว่า
 6. ฝึกสังเกตเปรียบเทียบการจัดสิ่งของตามลำดับความยาวความสูงหรือขนาด
 7. ฝึกประสาทมือและประสาทตาให้สัมพันธ์กัน สามารถเขียนรูปตามแบบที่กำหนดให้
- ส่วนนิตยา ประพศติกิจ (2541 : 3 - 4) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัย ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ (Mathematical Concepts) เช่น การบวก หรือการเพิ่ม การลด หรือการลบ
 2. เพื่อให้เด็กรู้จักและใช้กระบวนการ (Process) ในการหาคำตอบ เช่น เมื่อเด็กบอกว่า “กิ้ง” น้นกว่า “ดาว” แต่บางคนบอกว่า “ดาว” น้นกว่า “กิ้ง” เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องจะต้องมีการชั่งน้ำหนักและบันทึกน้ำหนัก
 3. เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจ (Understanding) พื้นฐานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ เช่น รู้จักและเข้าใจคำศัพท์ และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ขั้นต้น
 4. เพื่อให้เด็กฝึกฝนทักษะ (Skills) คณิตศาสตร์พื้นฐาน เช่น การนับ การวัด การจัดคู่ การจัดประเภท การเปรียบเทียบ การจัดลำดับ เป็นต้น
 5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กค้นคว้าหาคำตอบ (Explore) ด้วยตนเอง
 6. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ (Knowledge) และอยากค้นคว้าทดลอง (Experiment) สำหรับเยาวพา เศษะคุปต์ (2542 : 83) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดความเข้าใจถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้
1. เกิดความคิดรวบยอดของวิชาคณิตศาสตร์
 2. มีความสามารถในการแก้ปัญหา
 3. มีทักษะและวิธีการในการคิดคำนวณ

4. สร้างบรรยากาศในการคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ในตัวเด็ก
6. ส่งเสริมกระบวนการในการสืบสวนสอบสวน
7. ส่งเสริมกระบวนการคิดโดยใช้เหตุผล

พื้นฐานของการเรียนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมนั้น เด็กควรได้รับการฝึกในเรื่องของ

1. ฝึกการรู้จักสังเกต
2. ฝึกการเปรียบเทียบ รูปทรง ขนาด จำนวน และปริมาณของสิ่งของ
3. ให้เด็กเล่นสนุกกับตัวเลข
4. ให้เด็กรู้ค่าจำนวนนับ
5. ให้เด็กรู้เวลาและเหตุการณ์ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 22)

นอกจากนี้การจัดประสบการณ์เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนเด็กเล็ก

ได้แก่

1. การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ตามรูปร่าง สี ขนาด น้ำหนัก และปริมาณ
2. ตำแหน่งสิ่งของ ใกล้เคียง - ไกล บน - ล่าง หน้า - หลัง
3. การจัดลำดับเวลาและเหตุการณ์ ก่อน - หลัง
4. การนับปากเปล่า 1 - 30
5. การเปรียบเทียบจำนวน โดยจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
6. การนับโดยรู้ค่าและความหมายจำนวน 1 - 10
7. ความหมายของคำว่า มี - ไม่มี
8. รวมของเป็นหมวดหมู่หรือแยกเป็นหมู่ย่อย โดยเพิ่มหรือลดจำนวนภายใน 1 - 10

(คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 4) และเนื้อหาการพัฒนา บน - ล่าง หน้า - ข้าง สูง - ต่ำ สั้น - ยาว หน้า - หลัง มาก - น้อย หน้า - เบา อ้วน - ผอม ใหญ่ - เล็ก และรูปเรขาคณิต วงกลม สี่เหลี่ยม และสามเหลี่ยม (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530 : 223)

हररररर नलवलखलर (2534 : 159) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนคณิตศาสตร์ (Mathematical Goals) สำหรับเด็กปฐมวัยว่า เด็กในสถานศึกษาระดับปฐมวัยควร

1. มีโอกาสได้จัดการ จัดกระทำ และสำรวจวัสดุในขณะมีประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์
2. มีส่วนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับโลกทางด้านกายภาพ เข้าไปสู่โลกของการคิดด้าน

นามธรรม

3. มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการจัดพวก การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การวัด การทำกราฟ การนับ และการจัดการด้านจำนวน

ลีเปอร์ และคนอื่น ๆ (Leeper & Others, 1974 : 237) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ไว้ 5 ข้อดังนี้

1. ส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดทางคณิตศาสตร์
2. ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา
3. ส่งเสริมเทคนิคและทักษะในการคิดคำนวณ
4. ส่งเสริมบรรยากาศในการคิดอย่างสร้างสรรค์
5. สร้างเสริมประสบการณ์ให้สอดคล้องกับความสามารถส่วนบุคคล

สมาคมครูสอนคณิตศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (NCTM) ได้กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรคณิตศาสตร์ในอนาคตสำหรับเด็กไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตต่อไป จึงกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ดังนี้ (Holmes, 1995)

1. มีความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem – Solving Abilities) เมื่อมีการกำหนดคำถามขึ้นมา ก็สามารถค้นหาคำตอบได้โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ
2. มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning Abilities) เป็นสิ่งจำเป็นในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ นั่นคือ ผู้เรียนต้องเห็นความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง แล้วสร้างความเข้าใจต่อคณิตศาสตร์ในเรื่องนั้น ๆ ขึ้นมา
3. รู้จักคิดให้เกิดความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการคิดออกมาอย่างมีระบบระเบียบ ชัดเจน ซึ่งเกิดในช่วงที่มีการแก้ปัญหา
4. มีการสร้างองค์ความรู้อย่างมีกระบวนการ (Procedural Knowledge) ซึ่งกระบวนการของความรู้นี้จะเกิดขึ้นจากการที่เด็กเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย
5. มีทัศนคติที่ดี (Positive Attitudes) คือให้เด็กเกิดการรับรู้ตนเอง ผู้อื่น ในด้านที่ดี
6. มีความสามารถในการทำงานและติดต่อกับผู้อื่น (Abilities to Work and Communicate with Others) กล่าวคือ เด็กจะเกิดการเรียนรู้เมื่อได้ทำกิจกรรมและสนทนาแสดงความคิดเห็นกับครู และเพื่อน ๆ เพราะมีโอกาสได้อธิบาย ใช้คำถาม และสะท้อนข้อความคิดเห็น